

A siménfalvi néprajzi gyűjteményről

A községközpont Siménfalva művelődési házában, az emeleten elhelyezett könyvtár egyik termében rendezték be azt a néprajzi gyűjteményt, amelynek darabjait még a hetvenes években gyűjtötték. A község több településéről származnak ezek a tárgyak, amelyeket korábban az iskolában, majd a rugonfalvi múzeumban lehetett megtekinteni.

A megújuló művelődési ház emeletén működik régóta a községi könyvtár, ennek a Marosi Gergely iskola felőli termében rendezték be a jó ideig raktárban porosodott tárgygűjtést. A látogató egyetlen nagyobb teremben találja a textíliákat, a kenderfeldolgozás jellegzetes eszközeit (héhelő, fonókerék, guzsaly, tekerőlevél stb.), bútordarabokat, női meg férfi népviselet darabjait, vetett ágyat, fa tárolóedényeket (dézszak, vajköpülő, tekenő), és van ott festett láda, falitéka, fogas, túrótartó, palatábla, kompona, mázas kancsók, köcsögök, cseréptál... A zsúfolt szobában fanyeregűl szenes vasalóig, fakanáltól gyereksarlóig, illetve bölcsőtől tehénjáromig sok minden helyet kapott.

Iskolások és felnőttek gyűjtötték ezeket a tárgyakat az egész község területéről (Siménfalva községhez 12 település tartozik közigazgatásilag: Nagykede, Kiske, Nagymedesér, Székelyszentmiklós, Kobátfalva, Tarcsafalva, Tordátfalva, Csehétfalva, Székelyszentmihály, Alsó- és Felsőbencéd meg a községközpont Siménfalva). Az elmúlt jó négy évtizedben bemutatták kiállításaként, illetve megfelelő helyiség hiányában egy falusi iskola termében lepte a por...

Még a hetvenes években, a pionírmozgalom keretében kezdtek el néprajzi értékkel bíró tárgyakat gyűjteni a siménfalvi iskola tanulói. Sípos Irén kultúrigazgató és Péter Zoltán polgármester is emlékszik: gyerekkorukban ők is részesei voltak ennek a mozgalomnak. A gyűjteménnyel kapcsolatos dokumentumok (ezeket a tárgyakkal együtt őrzik a községi könyvtár) közül egy gépelt oldalnyi kézirat A rugonfalvi KALÁKA Múzeumban előtörténete címet viseli, és a szerző nevét nem viselő feljegyzésekből idézzük: az iskola néprajzi gyűjteménye „tovább bővült az 1976-tól évente megrendezett Perefernum honismereti vetélkedőkön bemutatott – a tervezett Múzeumbába szánt – használati tárgyakkal”. (Az említett helyismereti vetélkedők a tárgyak gyűjtése mellett a községközpont meg a hozzá tartozó települések történetének ismeretével gazdagították a tanulókat.) Ez is arról árulkodik, hogy egy helyi múzeumban létesítésére tudatosan törekedtek a tantestület tagjai. Egy 1978-as román nyelvű leltárban 79 tárgy bejegyzését találjuk, a gyűjteménnyel foglalkozó személyné Szécsi Lenke tanár írja alá az iskola igazgatója mellett (a leltár a keresztúri múzeum kérésére készült). Egy későbbi, 1980-ban keltezett, ugyancsak román nyelvű leltárban szintén 79 tétel szerepel, ugyanazok a tárgyak, az iskola néprajzi gyűjteménye darabjaként.

A román állami televízió magyar nyelvű adásában bemutatott kilencedik Kaláka műsor témája a rugonfalvi Benedekfűria épületének múzeummá alakítása

volt, az 1980. szeptember 7-i eseményt megörökítették. Az előkészületek persze jóval korábban elkezdődtek, a rugonfalviak ún. önadójából javították az épületet, amit tájháznak kiszemeltek, a régi kő lakóház környezetét a helyiek rendezték. Az év nyarán a Székelykeresztúri Múzeumban barátok Körének tagjai is végeztek gyűjtést, illetve az ország több településéről érkezett diákok is – a rugonfalvi múzeumban leltárkönyvében pl. a segesváriak gyűjtésének tényét is feljegyezték. Nyilván a helyiek adománya sem volt lényegtelen a gyarapodásban.

A múzeumban a tárgyakat a kalákázó diákok rendezték be, Fülöp Lajos székelykeresztúri múzeumigazgató irányításával. Mint tőle tudjuk, a keresztúri (azóta az alapító dr. Molnár István nevét viselő) múzeum tulajdonában lévő használati eszközöket is elhelyezték a rugonfalvi múzeumban. Az eredeti leltárkönyvben 285 tétel szerepel, feltüntették, kitől, melyik településről származik a tárgy, és ki gyűjtötte. Ecetes korsótól fonókerékig, cséphadaróig, nyeregtől falióráig sok mindent felgyűjtöttek, ami a Nyikó menti gazdaságokban korábban meg akkor használatos volt. Bicskatartó, pipatöredék, fatányér, méhkas, mosósulyok, káposztás fazék, törülköző, párnahuzat – és még hosszan folytatható a sor. A leltár magyar és román nyelvű megnevezéseket tartalmaz a tárgyokról.

Larcher Károly tanár helyiként a vendégkönyvbe elsőnek jegyezte be: „Kaláka volt a javából: az ötlet, a gyűjtés, a rendezés, végül a felavató a TV magyar nyelvű adásának a rendezésében...” Nem mellékes, hogy az országossá (tulajdonképpen inkább: erdélyivé) szélesített mozgalomban a televízió munkatársainak fontos szerep jutott. Rovásírásos bejegyzést is láthatunk, illetve egész osztályok látogattak el a múzeumban, amint az aláírásokból kitűnik. Székelyudvarhely, Marosvásárhely, Székesfehérvár, Bukarest csak néhány kiragadott példa, a látogatók lakhelyét példázandó. Tamás Mária verssorokat jegyezte be...

Az 1990-es években egészen 1998-ig találunk bejegyzéseket a látogatási nap-

lóban (emlékkönyvben). Abban az esztendőben az épületet eladták a volt tulajdonosok (visszaigénylés után), és a keresztúri Domokos Vilma vásárolta meg, aki akkoriban azt nyilatkozta nekem (az Udvarhelyi Híradó szerkesztő-riportereként kerestem meg): szeretné ezt a szép régi épületet abban a formában megőrizni, hiszen a helyiek szerint Rugonfalva legrégebbi épületéről van szó...

Az épület tulajdonosváltását követően a Keresztúrról oda került tárgyakat visszavitték a múzeumba, a többi anyagot – akkor ideiglenesen – a kadácsi iskolába szállították. Csipkerózsika álmát ott aludta a gyűjtemény egészen 2008-ig...

2008 tavaszán a siménfalvi polgármesteri hivatal a Rugonfalván építendő új kultúrotthonra meg a siménfalvi művelődési ház felújítására pályázott, ennek kapcsán született a döntés: a könyvtárba helyezték el, látogatható formában a gyűjteményt. Ekkor két hét alatt beköltöztették – a könyveket az egyik teremből áthordták, a terem mennyezetét kijavították, meszeltek – emlékezett Sípos Irén kultúrigazgató, községi könyvtáros. A pályázat nem nyert, de a gyűjtemény anyagának jó része azóta is ott van. Jó, hogy itt van – jegyzi meg a kultúrigazgató. Mert a falunapokon sokan megnézték, és ennek tulajdonítható, hogy többen is adományaikkal gyarapították azóta.

Akkor még belépőjegyet is rendeltek. Amikor először láthattuk új helyén a gyűjteményt, a kultúrigazgató belépőjegyet adott nekünk – ezt emlékebe el is tettük.

Az új leltár a kultúrigazgató munkája, 177 tétel szerepel benne: tulipános láda, falitéka, faragott járom, kecske- és tehénálarc, fanyereg, cserépkorsók, fa túrótartók, saroktéka, fatekenők, cserépköcsögök és kancsók, palatábla, fonókerek, asztal- és ágyterítők, törülközők, szappanformázó, borda, nyüst, női kiskabátok, szoknyák, ingek, párnák, orsók, guzsalyak, dézsa, fatányérok, női mellény, tám-

lás székek, fogas, kompona, sulykok, polyvahordó villa, héhel, fatál, vizeskártya, kürtöskalácsütő, derékaljak, férfi posztóharisnya, ujjas, pendely, mellény, csipkés alsólepedő stb. Meg egy szélkakas.

Erről beszélgetve Sípos Irénke örömmel említette, hogy a tél és tavasz folyamán újabb tárgyakkal gazdagodott a gyűjtemény. Siménfalviak: Séra Anna (pár éve az anyaországba költözött nyugdíjas tanárnő), Mircse András, Mircse György, Séra Anna (az előbb említett, hasonló nevű adományozó rokona) és Kis Annamária ajánlottak fel újabb tárgyakat a falu gyűjteményének.

Most már akár ide sorolhatjuk a régi fényképeket is, melyeket több kisebb dobozban láttunk a könyvtárban – ezek még a hasznosítást várják, hiszen kiállítást terveznek belőlük. Régi viseletek, épületek ábrázolása, a közösség, a család ünnepein készült felvételek mind-mind dokumentum értékűek, és a könyvtárban szervezett találkozók, események látogatói, elsősorban az olvasók adományaiból származnak. A kultúrigazgató büszkén mondja: már szkennerük is van, úgyhogy a képeket sorra-sorra be lehet másolni, digitalizálni.

A tárgyi gyűjteményhez nem csupán annyi tartozik, amennyit a könyvtár termében láthatunk, egy része raktáron van most is, főleg a terem méretei miatt. Korábban is szó esett – nem is egyszer – arról, hogy megfelelő helyet kellene találni ennek a gyűjteménynek.

A régi tejszarnok épületét feljavították, arra is gondoltak, oda költöztessék a gyűjteményt, ám ez ellen szól a tény, hogy amint a korábbi árvíz, úgy egy ezutáni is érni fogja... – említi Sípos Irén, aki 1993-tól kultúrigazgató, és már korábban is szorgalmazta: legyen önálló épületben a néprajzi gyűjtemény. A siménfalvi Jakabházi kúriát később igényelték vissza az örökösök, azt az épületet nézték ki, hogy jó lenne oda elhelyezni a gyűjteményt. Bár ez nem parasztház, de jó nagy épület, csak rendbe kellene tenni, feljavítani.

Eladó régi ház kettő is van a faluban, az épület megfelelne – de nincs erre pénz! – tudjuk meg a jelenlegi tényállást.

A gyűjtés folytatódik, várják az adományozókat – térünk más témára. A kultúrigazgató tudja: sok minden van még a ládafiában, ami a gyűjteménybe kerülhetne. És példaként az említett falunapokra tér vissza. Akkor szálóltéses falvédőkből szervezett kiállítást. Az egész kultúrotthon „telerakták”, a karzaton is körben, 60-70 darabot kértek kölcsön erre az alkalomra, és bár voltak, akik féltették a kölcsönadott tárgyaikat, a tulajdonosok közül többen a gyűjteménynek ajándékozták a falvédőjüket.

Egy közösségi összefogás amint a hetvenes évek végén eredményt hozhatott, úgy napjainkban sem lenne halálra ítélve – véljük. A fából faragott, esztergált tárgyakat rágja a szű, egyikük-másikuk sorsa a megsemmisülés lehet pár év múlva, nem beszélve arról, hogy a szüette darabokból a rágszáló általában a még meg nem támadott faanyagba is átkerül.

Nagy kincs, amit a siménfalvi könyvtár termében láthatunk, mert legtöbb darab tényleg múzeumi tárgy, hasonlót már nem készítenek. Az sem mellékes, hogy előre gondolkodó pedagógusok indították be a gyűjtést, szervezték az iskolai kiállítást – arra is gondolnunk kell, két emberöltő múlva vajon honnan tudják majd a Nyikó menti gyermekek, hogy nagy- és dédszüleik hogyan éltek, milyen szerszámokkal dolgoztak, milyen volt a lakásuk, ruházatuk?

P. Buzogány Árpád

